

УДК 364-78

Децюк Т. М., Василюшина Н. М.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В ІТАЛІЇ

У статті аналізуються національні особливості соціальної роботи та соціальної політики в Італії. Визначаються напрями молодіжної політики та напрями діяльності італійських соціальних служб. Здійснюється аналіз ролі недержавних громадських організацій у процесі надання соціальних послуг населенню.

Ключові слова: соціальна робота, соціальна служба, профілактика, соціальна підтримка, соціальна реабілітація, соціальний працівник, неурядові громадські організації.

Постановка проблеми. Сучасні зміни в політичній та соціальній сфері України вимагають нових підходів до вирішення соціальних проблем населення. Під час реформування соціальної сфери, впровадження нових соціальних програм, внесення змін до законодавства щодо соціального захисту населення доцільним є дослідження і використання іноземного досвіду. Італія не є найбільш економічно розвинутою країною Європи, ця країна також пройшла тяжку економічну і політичну кризу. Проте дана країна має цікаві національні особливості соціальної політики та позитивний досвід її впровадження у соціальній роботі. На нашу думку, вивчення та аналіз італійського досвіду буде корисним на сучасному етапі глобальних змін у системі соціального захисту України.

Українські науковці досліджують соціальну роботу та соціальну політику у Великій Британії, Німеччині, Франції, США, Канаді та інших країнах. Серед них Ю. В. Богінська, Л. В. Віннікова, А. Й. Капська, А. М. Кратінова, Н. М. Лавриченко, Г. М. Лактіонова, О. П. Пічкач, В. А. Поліщук та інші. Проте більшість досліджень стосуються економічно розвинутих країн світу. Для України цікавим буде більше досвід країн, які зіштовхнулися зі схожими політико-економічними проблемами. Тому вивчення досвіду Італії є актуальним.

Мета статті – проаналізувати різні аспекти соціальної роботи та соціальної політики в Італії. Визначити можливості використання даного досвіду в Україні.

Результати теоретичного дослідження. Розглянемо основні підходи до соціальної політики та вирішення соціальних проблем в Італії.

На думку А. А. Козлова, організація соціальної роботи в Італії регулюється чинним законодавством. Діяльність фахівців соціальних служб здійснюється насамперед відповідно до Національної законодавчої бази. Але на основі національних Законів загальнодержавного характеру в кожному регіоні Італії розробляють власні законопроекти, спрямовані на вирішення різних соціальних проблем, зважаючи на власні регіональні потреби та наявні для їх задоволення ресурси. У межах цих законопроектів визначаються основні напрями соціальної політики й соціальної роботи відповідно до різних категорій клієнтів. Науковець зазначає, що не дивлячись на можливі регіональні особливості підходів до визначення завдань соціальної роботи, на національному рівні вони зберігають спільні риси [3, с. 57].

Важливим напрямом соціальної роботи та соціальної політики в Італії є робота з дітьми та молоддю. За визначенням Т. О. Логвиненко, до змістових напрямів соціальної роботи з дітьми та молоддю в цій країні належать:

– профілактика соціального сирітства, зокрема соціальний супровід дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей; запобігання відмова від новонароджених дітей; реінтеграція дітей з будинків дитини в сімейне оточення; соціальна підтримка дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у підготовці до самостійного життя [2];

– профілактика бездоглядності та безпритульності, правопорушень та злочинності; соціальна підтримка неповнолітніх, які перебувають у місцях позбавлення волі або умовно засуджені; соціальний патронаж неповнолітніх, які повернулися з місць позбавлення волі; здійснення профілактично-просвітницької роботи серед дітей, молоді та сімей; комплексна

допомога дітям, молоді та сім'ям у виході з кризової ситуації; соціальна робота щодо запобігання насильству в сім'ї та жорстокому поводженню з дітьми [2];

– соціальна підтримка людей, які живуть з ВІЛ, та молоді, яка вживає наркотики, що має на меті соціальну підтримку цих категорій населення, поширення інформації про небезпечність наркотичних речовин та можливі наслідки їх вживання, розширення мережі послуг для молоді;

– соціальна реабілітація дітей та молоді з функціональними обмеженнями, що передбачає проведення спеціалізованих тематичних заходів для дітей з функціональними обмеженнями, соціально-психологічну, фізичну реабілітацію дітей та молоді з функціональними обмеженнями;

– соціальна освіта та виховання, що включає: розвиток волонтерського руху; розбудову студентських соціальних організацій; виробництво та поширення соціальної реклами; розробку соціально-педагогічних проектів у межах шкільного навчання; пошук шляхів фінансування та організацію в школах культуральних лабораторій; розробку проектів інтеграції дітей іммігрантів у шкільне оточення; розробку проектів інтеграції дітей-інвалідів у шкільне оточення; розробку проектів співпраці з волонтерськими та іншими типами організацій, що працюють у певному секторі на території регіону; організацію відпочинку та соціальної роботи з дітьми та молоддю в літній період [2].

На нашу думку, зазначений досвід є наразі важливим для України, оскільки в даний час створюється новий проект Закону "Про молодь" авторами пакету реанімаційних реформ. Крім того, відбувається реформування системи інтернатних закладів. Також, у зв'язку з військовими діями в Україні, важливим є використання напряму "соціальна освіта та розвиток волонтерського руху".

Варто звернути увагу на організацію діяльності соціальної служби в Італії. Як зазначає А. М. Кратінова, соціальна служба в даній країні є своєрідним посередником, завдяки якому здійснюється диференціація проблем клієнтів з метою подальшої передачі їх вирішення компетентним органам чи організаціям, серед яких можуть бути не лише державні, а й неурядові громадські організації [4].

На думку А. М. Кратінової, соціальна служба в Італії – це не ізольована від зовнішнього світу структура, а частина розгалуженої системи численних державних та приватних організацій соціального характеру, що перебувають у постійній взаємодії між собою, з метою вирішення проблем і задоволення потреб як однієї особи, так і суспільства загалом. Науковець визначає такі основні функції соціальної служби в Італії: прямий зв'язок з клієнтом з метою з'ясування проблеми й надання інформації, корисної для її вирішення; організація та управління соціальними ресурсами; вивчення документації та здійснення досліджень у соціальній сфері; сполучна ланка між клієнтом та суспільними організаціями [4, с. 93].

Інший дослідник А. А. Козлов наголошує, що до компетенції соціальної служби Італії в багатьох регіонах входить також вирішення житлових питань малозабезпечених верств населення і таких, що опинилися без житла через різні причини [3, с. 57].

Дещо схожа система соціальних служб діє і в Україні, проте має дещо вужчі повноваження. За останні 10 років вона зазнала ряд реформувальних, а тому потребує подальшого вдосконалення.

Що ж до професійних ролей та особистості самого соціального працівника, то А. М. Кратінова зазначає, соціальний працівник в Італії насправді є соціальним оператором, який знає завдання, методи й принципи професії та працює в системі, організованій суспільством на користь індивіда, сім'ї, групи, щоб попередити й вирішити проблемні ситуації, допомагаючи клієнтам використовувати індивідуальні й суспільні ресурси [4].

Соціальні працівники підпорядковуються безпосередньо голові міської ради або призначеним ним заступникам. Міській владі надається свобода дій в організації соціальної роботи, а це означає, що всередині міської ради соціальною роботою може займатися не лише одна соціальна служба, а й інші підрозділи, створені з ініціативи влади. Те саме стосується й функцій, які можуть звужуватись або розширюватись відповідно до рішень міського голови. Часто міські ради кількох провінцій утворюють так звані "Територіальні Соціальні Кола" для спільної розробки соціальних програм у межах регіону та втілення в життя масштабних проектів [4, с. 94].

На нашу думку, зазначений вище досвід може бути використаний в українських реаліях з урахуванням національних особливостей і бюджету конкретної територіальної громади, оскільки в Україні зараз триває процес децентралізації влади.

Варто зазначити, що в Італії активну участь у формуванні державної соціальної політики беруть громадські організації. Неурядові громадські організації є невід'ємною складовою розвиненого громадянського суспільства. Вони постають добровільними об'єднаннями громадян

відповідно до їхніх інтересів та цілей, до тих завдань, які ставлять перед собою члени громад. Експерти даних організацій залучаються до опрацювання державних проектів і, навпаки, активно співпрацюють з соціальними службами, проводять спільні заходи та акції.

Заслуговує на увагу діяльність громадської організації Асоціація "Amici dei Bambini", що в перекладі означає "Друзі Дітей". Науковець В. М. Новиков досліджував досвід роботи даної організації. Він зазначає, що гаслом цієї організації є вислів: "Кожна дитина повинна мати батьків: право, яке необхідно захищати". Асоціація була заснована з ініціативи кількох сімей, які всиновили чи взяли на тимчасову опіку дитину. Мета діяльності цієї організації – досягти того, щоб кожна залишена дитина змогла жити у сім'ї. Існує три шляхи досягнення цієї мети, які пропонують "Amici dei Bambini": не допустити відмову батьків від дитини шляхом підтримки сім'ї у важкій ситуації; надати професійну спеціалізовану допомогу батькам з метою повернення до них тимчасово вилученої з сім'ї дитини; знайти нову сім'ю для дитини, яку залишили [5].

Крім громадських організацій, активну соціальну позицію займають релігійні організації. Дослідник Б. М. Дікон зазначає, що традиційно в Італії важливу роль у вирішенні проблем соціальної сфери відіграє церква. У 1971 р. Конференцією єпископів Італії була заснована церковна організація милосердя – "Caritas", батьківщиною якої є Німеччина. Основний напрям роботи "Caritas" у соціальній сфері – це розвиток особистості у сім'ї і суспільстві, формування почуття християнської солідарності. Під патронатом цієї організації та за її фінансової підтримки на території всієї Італії засновані Центри допомоги, так звані Обсерваторії бідності й ресурсів, створено будинки для молоді та дітей, парафіяльні "Caritas". Ці центри активно співпрацюють з державними соціальними службами. Такі організації є важливими соціальними ресурсами. Так, у будинках для дітей та молоді їм пропонують не лише житлову площу, а й активно проводять виховну роботу, залучаючи до роботи волонтерів [1, с. 64].

Названі організації є лише частиною з великої кількості громадських організацій, що діють у соціальній сфері. Окрім асоціацій широкого діапазону діяльності, існують і такі, що зосередили свою увагу лише на певному конкретному виді проблем, наприклад, заснована в 1975 р. "Організація допомоги юним діабетикам". Ця організація створена групою батьків, дітям яких був поставлений діагноз "діабет". Метою організації є насамперед допомога батькам хворих дітей у створенні повноцінного виховного середовища. Адже такі діти, незважаючи на хворобу, повинні підтримувати нормальний спосіб життя, регулярно відвідувати школу, займатися спортом, грати з іншими дітьми. Асоціація організує зустрічі з медиками, семінари для шкільного персоналу, колоквіуми для медиків, присвячені інноваціям у лікуванні діабету дітей та молоді. Окрім того, ця організація фінансує навчання медиків, що працюють у сфері пошуку нових рішень щодо лікуванні діабету і в Італії, і за її межами [5, с. 27].

В Україні недержавний сектор не має ще такого масштабного впливу на загальні тенденції в соціальній сфері, а отже, використання досвіду Італії щодо участі громадських організацій у формуванні соціальної політики та надання соціальних послуг є важливим.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, проаналізувавши різні аспекти соціальної роботи та соціальної політики Італії, можна зробити наступні висновки. Кожен регіон Італії має свої особливості соціальної роботи. Є загальнодержавні напрями соціальної політики та державні соціальні програми, а також є регіональні програми. Соціальні працівники підпорядковуються органам місцевого самоврядування. Важливу роль в організації соціальної допомоги населенню відіграють соціальні служби та громадські організації. Даний досвід є досить цікавим та важливим для України. На нашу думку, подальшого дослідження потребує система соціального страхування та пенсійна система Італії.

Використані джерела

1. Дікон Б. М. Глобальна соціальна політика. Міжнародні організації й майбутнє соціального добробуту / Б. М. Дікон. – К. : Основи, 1999. – 64 с.
2. Логвиненко Т. О. Соціальна педагогіка: теорія і практика [Електронний ресурс] / Т. О. Логвиненко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Sptp/2011_1/13.pdf
3. Козлов А. А. Социальная работа за рубежом / А. А. Козлов. – М., 1996. – 57 с.

4. Кратінова А. М. Взаємодія спеціалістів соціальної сфери в Італії в рамках функціонування спеціалізованих закладів на основі парадигми інтегрованої допомоги / А. М. Кратінова // Соціальна педагогіка : теорія та практика. – 2006. – № 1. – С. 93-94.
5. Новиков В. М. Організація і розвиток соціальної сфери (зарубіжний і вітчизняний досвід) / В. М. Новиков. – К.: ІЕ НАН України, 2000. – 217 с.

Detsyuk T. M., Vasylyshyna N. M.

THE FEATURES OF SOCIAL WORK AND SOCIAL POLICY IN ITALY

The purpose of this publication is to analyze various aspects of social work and social policy in Italy. Social work in Italy is directed by applicable law. The activity of social services experts carried out primarily according to the National legislative base. In each of Italian regions are developing their own bills that aimed on solving different social problems, based on their regional needs and available resources for satisfying them, but in general they retain the common features. To the semantic directions of social work with children and youth include: prevention of the social orphanage; prevention of neglect and homelessness, delinquency and criminality, social support for people living with HIV and young people who use drugs; social rehabilitation of children and young people with functional limitations; social education and upbringing. Social service in Italy is a kind of intermediary, in which the differentiation of the clients problems with the aim of further transmission their solution to the competent authorities or organizations, which may include not only state but also civil public organizations. In Italy social worker plays the role of the social operator who knows the objectives, methods and principles of the profession and works in a system organized by the society for the benefit of individual, family and group to prevent and solve problem situations, helping clients use individual and public resources. Civil public organizations are voluntary associations of citizens according to their interests and goals. In Italy public organizations take an active part in the formation of government social policy, experts of organizations are involved in the elaboration of public projects and, conversely, actively cooperate with social services, conduct joint activities and equities.

For the development of social sphere and successful reforming of the social protection in Ukraine at the present stage it is important to study foreign experience of social policy and social work. The experience of Italy in some aspects may be implemented in the Ukrainian realities of social work.

Key words: *social work, social services, prevention, social support, social rehabilitation, social workers, civil society organizations.*

Стаття надійшла до редакції 12.12.2016 р.